

ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

διασπαθίζω

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΘΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ, ΤΟ ΣΠΑΘΙ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

ΑΘΗΝΑ 2015

διασπαθίζω

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΘΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ, ΤΟ ΣΠΑΘΙ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	1
Εισαγωγή.....	3
Οι λέξεις – κλειδιά.....	3
Ακινάκης.....	3
Αορ.....	3
Γιαταγάνι.....	3
.....	3
Εγχειρίδιον.....	4
Κοπίς.....	4
Κοπτω.....	4
Λάζος.....	4
Μαυρομάνικο.....	5
Μάχαιρα.....	5
Ξίφος.....	6
Πάλα.....	6
Παραμήριον.....	6
Πασαλής.....	7
Ρομφαία.....	8
Σατίρα.....	8
Σικά.....	9
Σπάθα.....	9
Σπάθη.....	9
Σπαθί.....	10
Φάσγανον.....	10
Παραγωγή του σπαθίου.....	11
Σπαθάριος.....	11
Σπαθαροκανδιδάτος.....	11
Λατινικά.....	11
Gladius.....	11
Ensis.....	12
Spatha.....	12
acinaces.....	12
sica.....	12
Mucro.....	13
Pugio.....	13
ΙΤΑΛΙΚΑ.....	13
spada.....	13
sciabla.....	13
pugnale.....	13

διασπαθίζω

ΑΓΓΛΙΚΑ.....	14
Dagger	14
Sword.....	15
Scabbard.....	15
Cutlass	15
Cleaver.....	15
Sabre.....	16
ΓΑΛΛΙΚΑ	16
ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ.....	16
ΟΥΝΓΚΡΙΚΑ.....	16
ΤΟΥΡΚΙΚΑ.....	16
kılıç.....	16
scimitar	17
Scim	17
Pala	18
Satir.....	19
ΦΡΑΣΕΙΣ.....	19
Μου εξηγήθηκε σπαθί	19
Με το σπαθί του.....	19
Δεν σηκώνει μύγα στο σπαθί του	19
Κορμί σπαθάτο.....	19
Δαμόκλειος σπάθη	20
Διαξιφισμοί.....	21
ΑΝΑΦΟΡΕΣ	21
ΕΠΩΝΥΜΑ.....	21
Τεχνη.....	22
Πεζογραφία:.....	22
Ποίηση.....	22
ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ.....	25
ΠΩΣ ΦΕΡΕΤΑΙ ΤΟ ΣΠΑΘΙ	25
1 Στολή Στρατού ξηράς υπ. Αρ. 2, τελετών μετά ξίφους και παρασήμων.....	25
2 κολεόπτερο.....	26
ΕΞΚΑΛΙΜΠΟΥΡ.....	26
ΣΠΑΘΪ ΤΟΥ ΘΗΣΕΑ	27
ΕΠΙΘΕΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΑΘΙ	27
ΤΟ ΛΙΧΝΙΣΜΑ.....	29
Περιγραφή.....	30
Ετυμολογικά	30
Λιχνίζω.....	30
Θρυνάκι	31
Vannus.....	31
Βολιστής ₂	32
ΕΙΚΟΝΕΣ.....	32
ΣΥΓΓΕΝΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	34
σπείρω.....	34
σκορπώ.....	34
σπαθάω	34

αλωνίζω.....	34
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	35
1200.....	35
1201.....	35
2232.....	35
2025.....	35
2168.....	35
156.....	35

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διασπαθίζω σημαίνει σήμερα σπαταλώ. Το ρήμα προέρχεται από τη σπάθη απ όπου και το σπαθί. Η διασπάθιση του Δημόσιου χρήματος είναι η συνήθης κατηγορία της αντιπολίτευσης προς την κυβέρνηση. Μετά την ανάληψη της εξουσίας από τους κατηγορούς η σκυτάλη μεταβιβάζεται στην νέα αντιπολίτευση και τράβα κορδόνι. Πληθώρα φράσεων, λέξεων, κλπ αφορούν τη σπάθη και το σπαθί, για τα όποια προσπαθώ εδώ να δώσω επαρκείς εξηγήσεις.

ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ

ΜΕ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

Ακινάκης

Σμαθομάχαιρον, in Lexico Gr. MS. Reg. cod. 930 :

Ἄκινάκης, μικρὸν δόρυ ἤγουν, κοντάριον, ἢ σπαθομάχαιρον Περσικόν.

Αορ

ἄορ, ἄορος, τό (ἀείρω), ξίφος που κρέμεται από ειδική ζώνη (πρβλ. **ἀορτήρ**), ξίφος εν γένει, σε Όμηρ.· ο Όμηρος χρησιμοποιεί επίσης αιτιατική πληθυντικού : ἄορας. Στην στρατιωτική ορολογία αορτήρας ονομάζεται και η λωρίδα ανάρτησης του τυφεκίου (sic), αορτήρ χωρίς ἄορ! Μια ειδική πόρπη χαλαρώνει τον αορτήρα όταν δοθεί το πρόσταγμα «αναρτήσατε». Από επιδραση με τα λοιπα θηλυκα σε –ηρα (πχ. σβηστήρα, γεμιστήρα, βαφτιστήρα) λεγεται και ~~η-αορτήρα~~ Ομοηχο: αωρος δηλ. άγουρος, μη ώριμος. Ηχεί σαν την γενική του αορ.

Γιαταγάνι

Από το τουρκικό **yatağan** βραχύ οθωμανικό ξίφος (ή μακρύ μαχαίρι). Σήμερα το συγχέουν με την πάλα.

Βλ. ΤΗΣ ΑΜΥΝΗΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Έλα να δεις σπαθιά και **γιαταγάνια**

που βγάζουν φλόγες και φτάνουν στα ουράνια

εκεί ψηλά ψηλά στα σύνορά μας

τρέχει ποτάμι το αίμα του εχθρού

Ανιστόρητο αφού τα γιαταγάνια σταμάτησαν να χρησιμοποιούνται από το 19^ο αιώνα.

Εγχειρίδιον

Το ουδέτερο του αρχαίου ελληνικού επιθέτου **έγχειρίδιος, -ον (έν+χείρ)**,· **I.** αυτός που κρατιέται στο χέρι, σε Αισχύλο. **II.** ως ουσιαστικό, **έγχειρίδιον, το**, μαχαίρι, στιλέτο, σε Ηρόδοτο. Σήμερα και βιβλίο οδηγιών που πρέπει να έχουμε ανά χείρας. Βλ.λ.

Κοπίς

κοπίς, -ίδος, ή (ουσιαστικό από το αρχαίο ελληνικό ρήμα **κόπτω**), μπαλντάς, τσεκούρι, χαντζάρα, μεγάλο κυρτό μαχαίρι, σε Ευρ., Ξεν.

Κοπίδες : 1) Αρχαία 2) Λάκων οπλίτης με κοπίδα 3) Μπαλντάς κρεοπώλη (σύγχρονος) 4) Καμπούρα: κυρτή κοπίς κρεοπώλη (σύγχρονη)

Κοπτω .

I

1. πλήττω, χτυπώ, κατατροπώνω, γκρεμίζω, **2.** κατακόπτω, αποκόπτω **3.** σφυρηλατώ, κατασκευάζω στο σιδηρουργείο || κόβω νόμισμα, κόβω μέταλλο στην πρέσα **4.** χτυπώ την πόρτα, **5.** κόβω σε μικρά τεμάχια, κοπανίζω, «λιανίζω» σε γουδί, **6.** λέγεται για άλογο, τραντάζω ή ρίχνω κάτω τον αναβάτη **7.** μεταφ., καταπονούμαι, εξασθενούμαι,

II.

1. Μέσ., κόπτομαι, χτυπώ το στήθος μου ή το κεφάλι μου από λύπη, Λατ. plangere, σε Ομήρ. Ιλ., Ηρόδ., Πλάτ. **2.** κόπτεσθαι τινα, θρηνώ για κάποιον.

Λάζος

(ο αλλά και το λάζο)

ΛΑΖΟΣ (μαχαίρι μακρὺ καὶ σουβλερὸν, χρησιμὸν εἰς τοὺς κακούργους τῆς Τουρκίας, καθὼς τὸ Στυλέττον εἰς τοὺς τῆς Ἰταλίας). = Δόλων. **poignard, canne à dard, stylet.**

Υποκοριστικό του Λάζαρος και Επώνυμο.

Λαζός (ο) καθένας από τους αποίκους της Λαζικής, περιοχής τού Λ. Εύξεινου Πόντου, που εκχριστιανίστηκαν επί Ιουστινιανού και εξισλαμίστηκαν από τους Οθωμανούς τον 15ο αι. — **Λαζόπουλος** (Επών.).

Ετυμολογία

Η περιοχή της Λαζικής (τουρκ. Lazistan) οφείλει το όνομα της στην καυκάσιων γλώσσα Λαζ (χωρίς σύστημα γραφής), αγν. ετύμου |.

διασπαθίζω

ΛΑΖΟΙ στα 1900
Όλοι φέρουν μαχαίρια στη ζώνη τους

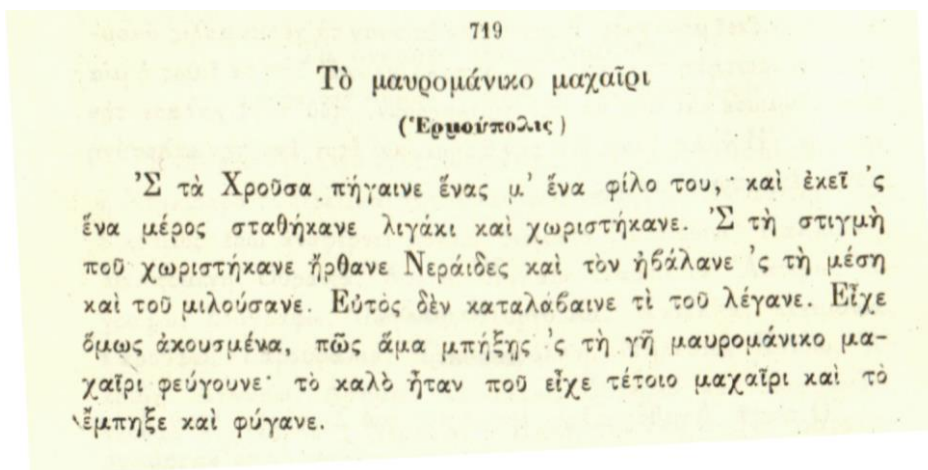
ΠΟΙΗΣΗ

Μια μέρα τράβηξα το **λάζο**
με το μανίκι το γαλάζο
Για να σκοτώσω το Τζαννή
Τον άντρα της Κωσταντινιάς
Μα σκόνταψα σ'ένα σκαμνί
Κι έτσι δεν έγινα φονιάς
Κ. Βάρναλης

Μαυρομάνικο

Εννοείται μαυρομάνικο μαχαίρι. Δηλαδή μαχαίρι με μαύρη λαβή. Στην ελληνική παράδοση το μαυρομάνικο μαχαίρι χρησιμοποιείται σε μαγικές τελετές για κατασπαταλήσεις αμποδέματα και τα συναφή.

Βλ. Ν. Πολίτη – Παραδόσεις:

Μάχαιρα

μάχαιρα, ἢ (ἀπό το ρήμα **μάχομαι**),· 1. μεγάλο μαχαίρι ἢ εἶδος στιλέτου (εγχειριδίου) που ἔφεραν οἱ ἥρωες τῆς Ἰλιάδας δίπλα στη θήκη του ξίφους τους, σε Ομήρ. Ἰλ.· γενικά, μαχαίρι για τὴν κοπή κρέατος, σε Ηρόδοτο., Ἀττικους. 2. ως ὄπλο, μικρό σπαθί ἢ στιλέτο, σε Ηρόδοτο. κ.λπ.· σπαθί ἢ κυρτό ξίφος, σε ἀντίθ. πρὸς το ἰ-

διασπαθίζω

σιο σπαθί (ξίφος), σε Ξεν. 3. είδος ξυραφιού, μιξ μαχαίρα, με τη μονή λεπίδα του ξυραφιού, σε αντίθ. προς το διπλή μάχαιρα, ψαλίδι, σε Αριστοφανη.²⁶⁵
κν μαχαίρα και συνηθεστερον μαχαίρι.

φονικο οργανο ανεκαθεν . Πβλ. Φράση: **είμαστε στα μαχαίρια**. Μεταφορικώς ομως οργανο ριζοσπαστικων και οριστικων λυσεων: **έκοψε το τσιγάρο με το μαχαίρι** σημαίνει *διέκοψε δια μιάς και οριστικά το καπνισμα*.

Ο Χριστος της αγάπης ειπε: **ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.**^{ΛΟΥΚ}

^{22:38} αλλά και: **34 μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν: οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν.**^{Ματθ 10:34}

Ειπε βεβαια **βαλε την μαχαιραν εις την θηκην**^{Ιωαν 18:11}

Αλλά όταν του επεδειξαν ότι ειχαν δυο μαχαίρια (ο καθένας) ειπε ότι αρκουν.

38 οἱ δὲ εἶπαν, κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἰκανόν ἐστιν.

Το διμάχαιρος ηταν επιθετο για τους μονομαχους και η τακτικη του μαχεσθαι με δυο μαχαιρια συνηθης. Δες όμως και για την [σικά \(sica\)](#)

Ξίφος

Δες σπαθι, σπαθη.

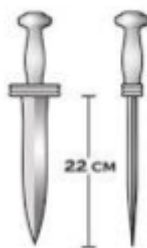
Πάλα

Παραμήριον

Το λεξιλόγιο Fabroti που αφορά τα συγγράμματα του Κεδρηνού^{9591.926 [36]} ονομάζει **rugio** ή **sica** το βυζαντινό **παραμήριο**.

παραμήριον rugio, sica. Cedrenus: τῷ παραμηρίῳ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐξέτεμε. auctor Miscellae: pugione quo erat ac-cinctus caput eius amputavit. Glossae Cyrilli: μάχαιρα τὸ παραμήριον, sica. utuntur Leo et Constantinus in Tact. Concilium Chalcedon. act. 11: γυμνώσας παραμήριον.

Το παραμήριο [ενν. ξίφος ή εγχειρίδιον] σημαίνει αυτό που προσδενεται στο **μηρό**.

Το Dictionnaire του F. Gaffiot ετυμολογει το **pugio** από το Ρημα **pungo** (διατρυπώ) και το μεταφράζει **poignard** εγχειριδιο. Στα ιταλικά **pug**

Ένα παραμηριο. Η αναπαράσταση της ανάρτησης του είναι λανθασμένη. Δεν το κρεμούσαν στη ζώνη όπως δείχνουν οι αναπαραστάσεις των εικόνων αριστερά. Το δεύτερο ζεύγος κρίκων φαίνεται άχρηστο στις αναπαραστάσεις.

Το εγχειρίδιο αυτό το περίζωναν στο **μηρό*** όπως λένε τα κείμενα και δηλώνει και το ίδιο το όνομα: παρά-μηριον. Έτσι δικαιολογούνται και τα δυο ζεύγη κρίκων εκατέρωθεν του κολεού, που βλέπουμε πάντα στα εγχειρίδια αυτά. Οι μηροί των στρατιωτών ήταν σκεπασμένοι. Άρα το παραμήτριο ήταν κρυφό εγχειρίδιο κάτω από το ένδυμα του χρήστη. Οι τρομοκράτες που σκότωναν εν πλήθους τη αγορά (οι σικάριοι), μέρα μεσημέρι δηλαδή, εξαφανιζόντουσαν μετά το φόνο. Δεν θα φορούσαν λοιπόν ένα μαχαίρι φανερά και καμαρώνοντας! Το παραμήτριο ήταν ο,τι χρειάζονταν και η συνωνυμία με την **σικά** τεκμηριώνεται.

*)Ψαλ. 44.4 περίζωσαι τήν ρομφαίαν σου επί τὸν μηρόν σου, δυνατέ, τῆ ωραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου.

Κολεοί, θηκάρια ή φηκάρια (^{scabbards}) παραμηρίων με δύο ζεύγη κρίκων πρόσδεσης.

Πασαλής

Ἡ μπασαλής: εἶδος μαχαιριού. Από το τουρκικό *raşali* από το *raşa* και το επίθημα *-li* (κτητικό) αυτό που ανήκει στον *raşa* πασά ή προέρχεται από τον πασά (τουρκο ανώτατο διοικητικό αξιωματούχο). Εννοείται το *bıçak* (μαχαίρι). Πάντως δεν είναι το μαχαίρι του πασά-Αλή όπως ευφάνταστα ετυμολογεί ο Ξανθιδακης¹⁵⁶. Οι

διασπαθίζω

πασάδες ήταν λίγοι και σπάνιοι ενώ ολοι οι Κρητικοι ειχαν μαχαιρια. Οι αξιωματουχοι μοίραζαν μαχαίρια αντι παρασήμων. Πβλ. Κολοκοτρωνεικος σουγιας.

Μια πιθανή ετυμολογια είναι και από το **πασσαλος**> πασσαλις –ιδος (κατά το σκελος σκελις) η τριτοκλητη πασσαλις εγινε ο αρσενικος πασαλής.

Σημειωτεον ότι **μπασαλευω** σημαίνει στον κρητικο ιδιωμα συνουσιάζομαι, γαμώ.

Πιθανοτατα και το **μπάχαλο** της αργκό να προερχεται από το μπασσαλεύω (κρητ. Ιδ) που σημαίνει συνουσιάζομαι με προφανή προέλευση τον πάσσαλο, που είναι φαλλόσχημος και βυθίζεται εντός του κόλπου κατά την συνουσία.

Η συνουσία ανέκαθεν σημαίνει μεταφορικώς αναστάτωση, καταστροφή πβλ. Πήγε να το επισκεύασει και το γάμησε, του δάνεισα το αυτοκίνητο μου και μου το γάμησε.

Ρομφαία

Σημασια ρομφαία, ή, πλατύ, δίκοπο ξίφος, χρησιμοποιούμενο από τους Θράκες, Απαντάται: σε Πλούταρχο και Κ.Δ. (ξένη λέξη).

Liddell & Scott

ρομφαία : f. large épée à deux tranchants, utilisée notamment par les Thraces d'après Phylarch. *fr.* 57 et Plu. *Æm.* 18 ; le mot est également attesté dans *LXX* et *NT*. Le mot désigne aussi la chauve-souris (*Cyran.*).

Emprunté dans lat. *rumpia*.

Ῥομφαία subsiste en grec moderne.

Et. : Le mot présente l'aspect d'un dérivé grec comme *αύλαία*, *θυραία*, *κορυφαία*, etc. Mais ce peut être l'arrangement d'un mot d'emprunt. Pour une autre hypothèse, voir le suivant.

ρομφαίς : ἱμάντες οἷς ῥάπτεται τὰ ὑποδήματα (Hsch.), donc des courroies ; avec le verbe dénommatif ῥομφάζει ἢ βαστάζει.

Αναφορές

Απαντάται στην Καινή Διαθήκη : Λουκάς: 2:35 και Αποκάλυψις: 1:16, 2:12, 2:16, 6:8, 19:15, 19:21

Και συχνότατα στην παλαιά Διαθήκη σε όλα τα βιβλία. Η λέξη ξίφος απαντά μόνον 9 φορές και μόνο στο «Ιησούς του Ναυή» . Η δε σπάθη, σπαθίων δεν χρησιμοποιούνται ποτέ στην Π.Δ.

Σατίρα

Αλλά και Σατίρι ή σατίρ από το τουρκικό satir: το μαχαίρι του μαγειρείου.

Η λέξη απαντάται στα Ελληνικα, στα Ιδιώματα της Θράκης και του Πόντου.

Σικά

Από το λατινικό σικά από όπου και το *sicarius* > Σικάριος > Σικάρης (επων), και σικαριος > ισκαριώτης. (αντιμεταθεση σε ισ από τα Ισραηλ, Ισαακ, Ισμαηλ, Ισαίας). Το επιθημα -ωτης δεν σημεινει πάντα καταγωγή ή προέλευση αλλά και κάποιον που διαθέτει το πρώτο συνθετικό της λέξης. (πχ. δεσμώτης, ιδιώτης, ασπιδιώτης).

Η λέξη σικάριος απαντάται στον Φλάβιο Ιωσηπο στα *Antiquitates Judaicae* και *De bello Judaico* 19 φορές με συνώνυμο ληστές τρομοκράτες. Στις πράξεις 38 ο Παυλος ανακρινεται από τον χιλιάρχο της Ιερουσαλημ *οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;*

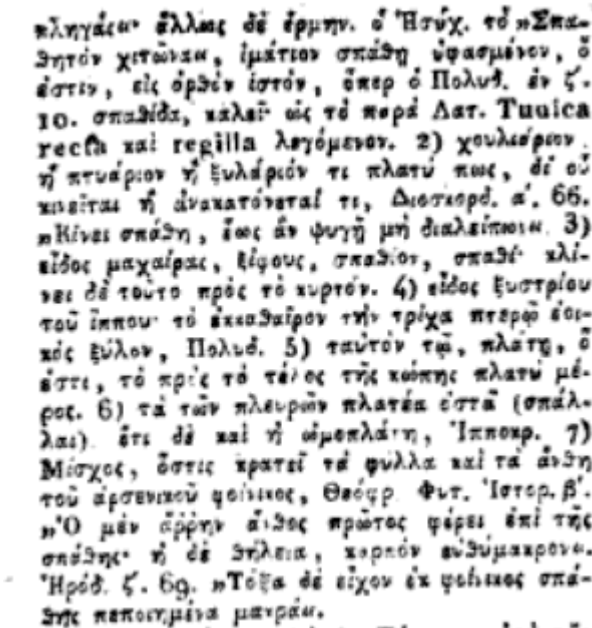
Σπάθα

μεγάλο σπαθί, μεγάλη σπάθη.
[αρχ. σπάθ(η) μεταπλ. -α]
Αντιδάνειο από το Λατινικό *spatha*

Σπάθη

ή, επίπεδο έλασμα που χρησιμοποιείται από τους υφαντές στον όρθιο ιστό [αντίθ. προς το χτένι (κτείς), που χρησιμοποιείται στον οριζόντιο], για να χτυπούν προς τα κάτω τις ίνες του υφαδιού, ώστε το ύφασμα να γίνει πυκνό, σε Αισχύλ.

Σπάθη, ή· εἰς Ἄτυχ. ἐν Α. σπαθῶτον, γίνεται ἄηλον, ὅτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς εἰς τὸ ὄρθιον ὕφανσμα δέν ἦ·ον· ἐν χρήσει τὸ ἰστουργικὸν κτεῖον (κτείς), ἀλλ' ἡ σπάθη· ἐστὶν ἄρα ἡ σπάθη πλατὴ, ἐπίπεδον ξύλον, ὑφαντικὸν ἐργαλείον, δι' οὗ κρουόμενον τὸ ὕφανσμα, πυκνοῦται· τούτο ἐπιβεβαιεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Σέξου Ἐπιστ. 90. *Tela suspensis ponteribus rectum stamen extendit, spatha coire cogantur et jungi.* Δισχύλ. Χρηψ. »Σπάθης

Το σπαθίζω σημαίνει

- χρησιμοποιώ ένα σπαθί για να χτυπήσω κάποιον ή κάτι
- κινώ στον αέρα ένα σπαθί σαν να ξιφομαχώ με κάποιον
- χρησιμοποιώ κάτι σαν σπαθί

Σπαθί

σπαθί το [sraθí] [O43](#) : 1. αγχέμαχο όπλο με μακριά λεπίδα: *Δίστομο / δαμασκή σπαθι. Η κόψη του σπαθιού.*

το πρόσωπο είναι σπαθί, η παρουσία χωρίς τη μεσολάβηση άλλου, η απευθείας προσωπική επικοινωνία, επαφή φέρνει άμεσα αποτελέσματα.

ο λόγος του είναι σπαθί, για άνθρωπο που κρατά το λόγο του, τις υποσχέσεις του. είναι άνθρωπος σπαθί, κρατά το λόγο του, τις υποσχέσεις του.

2. (ειδ.) μία από τις τέσσερις σειρές των φύλλων της τράπουλας που έχει ως διακριτικό γνώρισμα το μαύρο τριφύλλι: *Ασος / ρήγας / ντάμα / δέκα σπαθί. σπαθάκι* το ΥΠΟΚΟΡ στη σημ. 1.

Ετυμολογία:

[από το μsn. *σπαθίν* < ελνστ. *σπαθίον* υποκορ. του αρχ. *σπάθη*. 2: σημδ. ιταλ. *spade* (πληθ.)]

Παροιμία

Όποιος δεν έχει που να πιαστεί, πιάνεται από γυμνό σπαθί.

Σπαθί του 1821 το τουρκικό *kılıç*

Φάσγανον

τό, ξίφος, σε Όμηρο, Σοφοκλή (αμφίβολου προέλευσεως) πιθανόν από το σφαζω < IE $\sqrt{\text{σφαγ}}$. 265 (Πβλ σφαγή, σφαγεύς, σφαγείον, σφάγιον, σφαγίτις ψλέψ, σφακτηρία, σφακτάρι)

Α.ξίφος, “δῶκεν μέγα φάσγανον ἥρωσ σὺν κολεῶ τε φέρων καὶ εὐτμήτω τελαμῶνι” Il.23.824; “κολεοῦ γυμνὸν φάσγανον” Pi.N.1.52b; “ἀμφυπλήγι φασγάνω.” S.Tr.930, cf. E.Fr.373 (Cypr. acc. to AB 1095).

διασπαθίζω

II. = ξιφίον, corn-flag, *Gladiolus segetum*, Thphr.HP7.12.3, 7.13.1, Nic.Fr.74.63.

2. = ξάνθιον, Dsc.4.136.

3. = άσπάλαθος, f.l. for σφάγγον in Id.1.20.

III. = ξίφος 11, Orp.H.3.556.

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΤΟΥ ΣΠΑΘΙΟΥ

σπαθίζω

σπαθίον υποκοριστικό του σπάθη

σπαθίς σπαθίς η σπάτουλα

Σπαθάριος > επων. Σπαθάρης > Ευγένιος Σπαθάρης Καραγκιοζοπαίχτης

Σπαθάριος

Σπαθαροκανδιδατος

ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Gladius

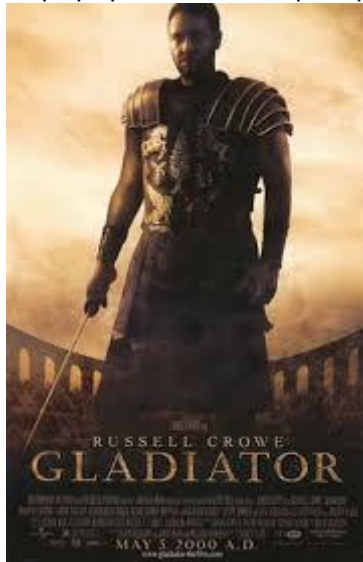

PLUMBEO GLADIO JUGULARE

Φονεύειν δια μολυβδίνου ξίφους. (παροιμ).

Δηλαδή αβλαβώς πβλ. *σφάζει με το μπαμπάκι.*

Παράγωγο GLADIATOR μονομάχος

GLADIOLUS φυτό και το λουλούδι του

Ensis

Συνήθως σε ποιητές. Μεταφορικός ανωτάτη ισχύς.

Spatha

Από το ελληνικό σπάθη. Επέστρεψε μέσω του αλβανικού **Σπάτα** σε επώνυμο **Σπάτας** (Αλβ. Μπουα Σπάτα) και εδώ σε τοπωνύμιο **Σπάτα**.

Παραδεκτή και η μεταγενέστερη γραφή

[SPATA](#) est illud instrumentum, de quo sericus texendo percutitur ; unde **Spatula** diminutivum est. Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120.

Η κατάληξη θυμίζει ουδέτερο, και τη βυζαντινή συνηθεία τοπωνυμίων με το άρθρο «τα». Τα Ευγενίου, τα Αμαστριανού, που εννοεί τα οικήματα ή τα κτήματα του Χ. Έτσι λέμε το Αεροδρόμιο των Σπάτων, σαν να υπάρχει ενικός το σπάτο.

Υποκοριστικό: spatula μικρη σπάθη

acinaces

κοντό ξίφος των Μήδων, Περσών και Σκυθών. Βλ. *scimitar*

sica

Το μαχαίρι που έδωσε το όνομα του στους ανθρώπους που το χρησιμοποιούσαν, τους σικάριους. Μια τέτοια ονομασία δεν είναι καθόλου περίεργη ούτε πρωτότυπη. Στο Βυζάντιο έχουμε επί παραδείγματι σκουτάτους, κονταράτους, μαγκλαβίτες, σπαθάριους, στην αρχαιότητα έχουμε πελταστές, σφενδόνες και τοξότες κα. Δηλαδή ομάδες ανθρώπων με το ίδιο όπλο.

Από τους Σικάριους προσήλθε το επώνυμο Σικαρης που κακώς το γράφουν Σικαρης.

Η ονομασία *Sica* από την Πρωτοινδοευρωπαϊκή ρίζα *σεκ*, που σημαίνει "κοπτώ", "τέμνω". Πβλ. Σέκος: κομμένος, ο που έχει κομμάρες.

Sica ήταν το Δανικό όνομα ενός κοντού και κυρτού ξίφους ή μεγάλου μαχαίριου.

Valerius Maximus, III, 2.12,

Στα Αλβανικά το μαχαίρι λεγεται σημερα "Thika" παρομοιο δηλαδη με το ο "Sica".

διασπαθίζω

Mucro

Η αιχμη του ξιφους και κατ' επεκταση το ολον ξιφος.

Pugio

βραχύ εγχειρίδιο , στιλετο, σπαθάκι

ΙΤΑΛΙΚΑ

spada

rum. spada; fr. épée; prov. cat.sp. port, espada: dal lat. spatha o questo dal greco **σπάθη**, che dev' essere congiunto alia radice **spa-** sscr. **spha-** | estendere, estendersi, trarre (v. Spazio), La voce ha trovato ingresso anche in altre lingue:p. es. alb. spate, base, izpata spada; e ion altro significato nzWangsass. spade, si. spadhi, ingl. spade, a. a .ted. spato, nod. spaten vanga.

Arme offensiva larga, lunga, a due tagli e bene acuminata, usata una volta particolarmente dai popoli nordici; fig. Uomo armato di spada: onde "Buona spada, Prima spada" detto a Chi ben la maneggia o e ben pratico della scherma.

« A spada tratta » vale Addirittura, Apertamento, Senza riposo: detto dall'andar diritto contro il nemico colla spade sguainata.

Deriv. Spadaccia, onde Spadaccino; Spadaio-ro, Spadata, Spaditta, Spadina-o, Spudofne.

sciabla

spaltola
dal lat. spathula diminutivo
di spatha = gr. σπαθη, che vale ugualmente spa/ola e spada |cfr. ted. spatei| :
dalla rad. spa- estendere (ct'r. Spada e Spaazula).

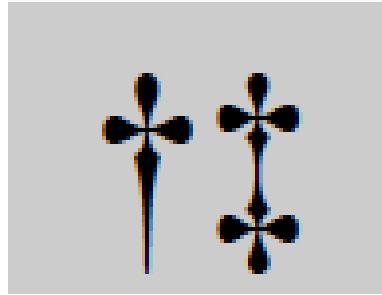
Piccolo strumento largo e piatto adoperato per schiacciare, rnescolare e stendere le medicine ed altri ingredienti.

pugnale

s. m. [der. di *pugno*, propr. "arma che si tiene in pugno"]. - (*arm.*) [arma bianca con lama corta a due tagli, punta acuta e impugnatura di fogge diverse] ≈ coltello, stiletto, (*non com.*) stilo.

ΑΓΓΛΙΚΑ

Dagger

Ίσως από το Γαλλικό *daguer* < ιταλικό *daga* < μιν Λατινικό, *daca* δακικόν ξιφος. Η Δακία, στην αρχαία γεωγραφία, ήταν μια μεγάλη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης Εκτείνονταν στις περιοχές των Καρπαθίων και τα Τρανσυλαβνίας, στη σημερινή βορειοκεντρική και δυτική Ρουμανία.

Ένα ομοιο σύμβολο τιθεται αντι του αστερισκου για υποσημειωσεις.

Ίσως από εδώ και το επωνυμο του εφευρέτη της δαγεροτυπιας (προδρομου της φωτογραφιας) του Γάλλου Louis-Jacques-Mandé Daguerre (1787 - 1851) .

διασπαθίζω

Sword

Σπαθι, ξιφος

Ετυμολογία: από την πρωτοινδοευρωπαϊκή ρίζα *swer* :κόπτω ή τρυπώ

Scabbard

Ο κολεός c.1300, από το Αγγλογαλλικό **escauberc** "sheath, vagina" (13c.), ή το Proto-Germanic **sker-berg-*, ήτοι «προστάτης ξίφους».

Cutlass

cutlass (n.) 1590s, από το μsn. Γαλλικό **coutelas** (16c.), πιθανόν από το ιταλικό **coltellaccio** "μαχαιράρα" (μεγεθυντικό επιθημα -accio), από το **coltello** "μαχαίρι" από Λατινικό **cultellus** "μαχαιράκι" υποκοριστικό **culter** "μαχαίρα" από το ΙΕ **keltro-*, από τη ρίζα **(s)kel-* "κόβω" (see *scale* (n.1)).

Cleaver

τέλη 15 αι., "ο κόπτων," από το **cleave** (v.1). Αρχικά σήμαινε "αυτός που ξεχωρίζει σανίδες με σφήνες αντί με πριόνι".

Figure 1 pole cleavers - Λογχοδρεπανα

διασπαθίζω

Sabre

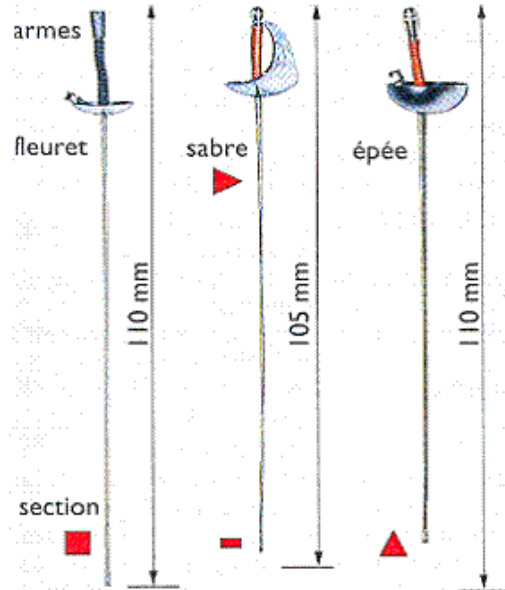
Ξίφος μιας κόψης, 1670, από το Γαλλικό **sabre** "βαρύ καμπύλο ξίφος" (17ος αι.), παραλλαγή του **sable** (1630s) , από Ουγγαρικό "**saber**," κυρλ. "εργαλείο κοπής" από το ρήμα **szabni** "κόπτω".

ΓΑΛΛΙΚΑ

Epee

Sabre

Fleuret

ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ

Sabel, Säbel, schwert, spaten (και φτυάρι)

ΟΥΝΓΚΡΙΚΑ

szablya

ΤΟΥΡΚΙΚΑ

κιλις

Η λέξη κιλις απαντά στο επώνυμο **Κιλιτζιράκης** ορθότερο **Κιλιτσιράκης** σύνθετο από το (σπαθί) και ζιρακ (μαθητευόμενος, τσιράκι) άρα ήταν ο υπό εκκόλαψη ξιφομάχος .

Οι Cinquanes (τσιγγάνοι, γύφτοι) της Κύπρου, οι πρόγονοι των **Κιλίντζιρων**, διακρίνονται το 1580 στη χειρομαντεία και τη νεκρομαντεία¹. Δηλ. **κιλίτζιροι** ήταν οι γύφτοι που ειδικεύονταν στην κατασκευή ξιφών, οι οπλουργοί.

το kilij (σημαίνει κυριολεκτικά «σπαθί») είναι μια παραλλαγή της Τουρκο-Μογγολικής ιππικής σπάθης, με πλατειά και καμπύλη λάμα που διεδόθη σε ολόκληρη την Ευρασία από το 13ο αιώνα. Το τέλος της λεπίδας διευρύνεται και είναι δίκοπο. Ήταν βαρύτερο προς την ακρη για ουσιαστική ισχύ κοπής.

Τύπος σπαθιού των τουρκικών λαών. Ήταν μια κυρτή σπάθη, η έμπνευση από το σπαθί των Μαμελούκων, στη συνέχεια να υιοθετηθηκε και από το Ευρωπαϊκούς στρατούς κατά τη διάρκεια των Ναπολεόντειων Πολέμων (1799-1815).

scimitar

το ξίφος εδωσε το επώνυμο Σχηματάρης και το τοπωνύμιο Σχηματάρη. [Τα κτηματα του] Σχηματάρη .

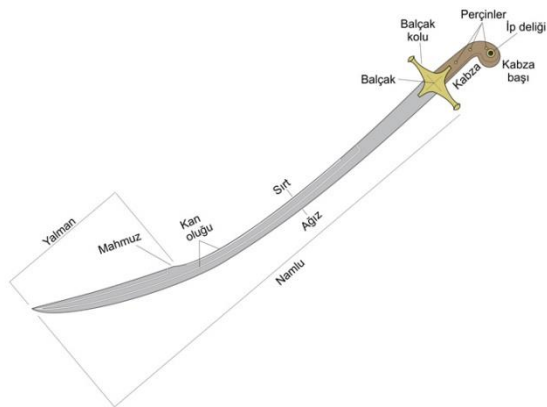
¹ Βλ. Κώστα Κύρρη, Οι Ατσιγγανοι εν Κύπρω, Λευκωσία 1969. και Σίμου Μένανδρου, Ιστορικά παροιμια των Κυπρίων. ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ, 2 (1923).

διασπαθίζω

Pala

Από το Λατινικό pala < ίσως από το αρχαίο ελληνικό ρήμα πάλλω.

Στα ελληνικά υπάρχει η λέξη πάλα
βλ.

Του Καπετάν πασά φόραε την **πάλα**
και το χαρμπί του Μπότσαρη, και δυο,
στης σελλας του ζερβόδεξα τη σπάλα
πιστόλια από τ' Αλή το θησαυρό.

Μιλτ. Μαλακάση - Ο Τάκη Πλούμας

Λάμπουν τα χιόνια στα βουνά κι ο ήλιος στα λαγκάδια,
λάμπουν και τ' αλαφρά σπαθιά των Κολοκοτρωναίων,
που 'χουν τ' ασήμια τα πολλά, τις ασημένιες **πάλες**,

Δημοτικό

Λάμπει ο ήλιος στα βουνά, λάμπει και στα λαγκάδια,
έτσι λάμπει κι η κλεφτουριά, οι Κολοκοτρωναίοι,
με τα μπαϊράκια τα χρυσά, τις ασημένιες **πάλες**,
οπού δεν καταδέχονται τη γης να την πατήσουν (...)
Φλωριά ρίχνουν στην Παναγιά, φλωριά ρίχνουν στους Άγιους,
και στον αφέντη το Χριστό τις ασημένιες **πάλες**.

διασπαθίζω

Satir

από το αραβικό satara. Βλ. [Σατίρα](#)
Καμιά σχέση με το Ελληνικό σάτιρα ή σάτυρος.

ΦΡΑΣΕΙΣ

Μου εξηγήθηκε σπαθί

Μου έδωσε ειλικρινείς και έντιμες εξηγήσεις
Μου φέρθηκε σαν κύριος

Προδήλως δεν σχετίζεται με το σπαθί της τράπουλας. Αλλά με το σπαθί του
υπόπτη, του ευγενούς, του κυρίου, του άρχοντα, που είναι εντιμος, ευθυσ και
ειλικρινης.
Λεμε τωρα... ! Το τεκμηριον είναι μαχητόν.

Με το σπαθί του

Με την αξία του .
Αρχική έννοια επισήμως, τιμητικά. Πβλ. Ότι οι παρουσιάσεις των αξιωματικών
σε επίσημες τελετές απαιτούν τη στολή υπ αριθμόν 1 «μετά ξίφους και παρά-
σημων»
Πιθανόν παλαιότερα να σήμαινε "με τη βία"
Σήμερα όμως λέγεται με την ίδια σημασία της ΦΡ "με τα τσαρούχια"
Μετ'επαίνων, cum laude.

Δεν σηκώνει μύγα στο σπαθί του

Είναι ιδιαίτερα εύθικτος και οξύθυμος.
Δηλαδή δεν ανέχεται να το πειράξουν το σπαθί του και είναι έτοιμος να ξι-
φουλκήσει.

Κορμί σπαθάτο

Ευθυτενές, λεπτό και λυγερό.

διασπαθίζω

το λυγρό σπαθί (δεξ παρακάτω «επίθετα για το σπαθί») ίσως έγινε αφορμή να ονομαστεί σπαθάτο το κορμί μιας λυγερής κοπέλας.

Δαμόκλειος σπάθη

Σύμφωνα με τον Κικέρωνα ("Ερωτήσεις Τυσκυλανές", 5, 61-62) τις Συρακούσες της Σικελίας κυβερνούσε ο τύραννος Διονύσιος ο Πρεσβύτερος. Ανάμεσα στους αυλικούς του συγκαταλεγόταν ο αυλοκόλακας Δαμοκλής, ο οποίος φθονούσε τα πλούτη και την ευημερία που απολάμβανε ο τύραννος Διονύσιος και συχνά τον μακάριζε.

Μία ημέρα ο Διονύσιος προσεγγίζοντας τον Δαμοκλή τον ρώτησε αν ήθελε ο ίδιος να πάρει τη θέση του απολαμβάνοντας όλα τα προνόμια του άρχοντα αλλά μόνο για μία ημέρα. Ο Δαμοκλής δέχθηκε με χαρά αυτήν την απρόσμενη πρόσκληση, απολαμβάνοντας όλα τα προνόμια. Με διαταγή του ίδιου του Διονυσίου του φόρεσαν τη βασιλική ενδυμασία και τον συνόδευσαν στη μεγάλη τραπεζαρία όπου μπορούσε να απολαύσει όποιο είδος φαγητού επιθυμούσε. Ο Δαμοκλής απολάμβανε τη βασιλική μεταχείριση περιεργαζόμενος το χώρο γύρω του, όταν παρατή-

διασπαθίζω

ρρησε πάνω από το κεφάλι του να κρέμεται ένα μεγάλο σπαθί το οποίο συγκρατούσαν τρίχες αλόγου, οι οποίες θα μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να κοπούν με αποτέλεσμα το σπαθί να πέσει στο κεφάλι του.

Όταν ο Δαμοκλής εξέφρασε την απορία του σχετικά με το σπαθί στον Διονύσιο εκείνος του απάντησε: "Το σπαθί το τοποθέτησα εγώ ο ίδιος εκεί για να μου θυμίζει να παίρνω τις σωστές αποφάσεις για το λαό μου και σε πόσο μεγάλο κίνδυνο είναι η ζωή μου καθημερινά". Ο Δαμοκλής όταν άκουσε την εξήγηση του Διονυσίου πανικοβλήθηκε συνειδητοποιώντας ταυτόχρονα πόσο διαφορετική είναι η ζωή ενός άρχοντα συγκριτικά με αυτό που πίστευε. Για αυτό το λόγο άφησε αμέσως τη ζωή του άρχοντα αδιαφορώντας για τα μεγαλεία τις αξιώσεις και τις τιμές και ζήτησε να μεταφερθεί στη παλαιά ταπεινή του θέση.^{Wikipedia}

Διαξιφισμοί

Διασταυρώσεις των ξιφών. Σήμερα λέγεται μόνο με μεταφορική σημασία. Πχ. Διαξιφισμοί κυβέρνησης αντιπολίτευσης : ο πρωθυπουργός και ο πρόεδρος της αξιωματικής αντιπολίτευσης διασταύρωσαν τα ξίφη τους κατά την χθεσινή συνέδρια της βουλής. Δηλ αντάλλαξαν έντονα και αντικρουόμενα επιχειρήματα. Αντίθετα οι συκοφαντίες και διαβολές λέγονται **πισώπλατα μαχαιρώματα**.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

4-D.10.[7,5.]

σπαθάριοι.

Erant corporis sacri custodes, genere nobiles, qui coram Imperatore procedente arraa eius, id est scutum et hastam, gerebant, ut ex hoc loco palet. *[vid. Du Cange ad Alex. p. 259.]* Habemus in historia Byzantina frequentes **Protospatharios, Spatharios et Spatharocandidatos**.

Postremos hos interpretatur Nicephorus Gregor.

ασπιδοφόροι.

Recte quidem ab armis et munere illa

gestandi. Sed et **Spatharii** atque **protospatharii** eadem gestabant.

Goarus ad Codin. p. 23. n. 34· omnes **spatharios protospatharios** fuisse scribit, in quo fallitur.

Neque solus Imperator **spatharios** habebat, verum etiam magistratus superiores, ut e Theophane patct p. 568. D. fine., ubi ο κατα Βησερ και κατά Ιμερίου πατρικίου **σπαθάριος** est Bisiri et Himerii **spatharius**. Ubi non recte vertit Goarus. Appellati fuerunt a **σπαθη**, **spatha**, longo et lato **gladio**, quem manu gerebant.

Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae, Volume 5, Part 2

ΕΠΩΝΥΜΑ

Σπαθάρης (Ευγένιος Σπαθάρης)

Κιλιτσιράκης

Μαχαίρας

Μαχαίρας (Λεόντιος Μαχαίρας)

Σπάθας

Σπάτας ([Μπούα Σπάτας](#))

διασπαθίζω

Πασαλής

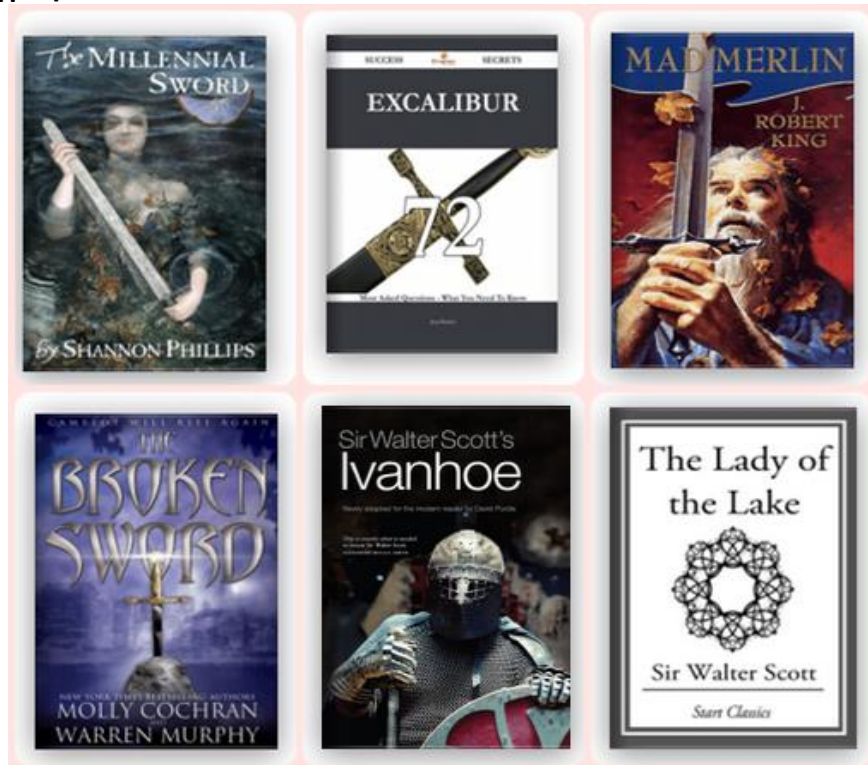
Πάλας, Παλασκάς

Σχηματάρης

Daguerre Louis-Jacques-Mandé ίσως από το dagger?

ΤΕΧΝΗ

Πεζογραφία:

Ποίηση

Διονύσιος Σολωμός

[ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ - ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ](#)

1.- Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ **σπαθιοῦ** τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

ΞΑΝΑ ΚΑΙ ΣΤΟ 122

31.- Δυστυχία του, ὦ, δυστυχία του,
ὅποιανού θέλει βρεθεῖ
στὸ **μαχαίρι** σου ἀποκάτου
καὶ σ' ἐκεῖνο ἀντισταθεῖ.

διασπαθίζω

34.- Έρμιά, θάνατος καὶ φρίκη,
ὄπου ἐπέρασες κι ἐσύ.

ξίφος ἔξω ἀπὸ τὴ θήκη
πλέον ἀνδρείαν σου προξενεῖ.

39.- Κατεβαίνουνε καὶ ἀνάφτει
τοῦ πολέμου ἀναλαμπή.
τὸ τουφέκι ἀνάβει, ἀστράφτει,
λάμπει, κόφτει τὸ **σπαθί**.

44.- Ἀκούω κούφια τὰ τουφέκια,
ἀκούω σμίξιμο **σπαθιῶν**,
ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν.

65.- καὶ παλάσκες καὶ **σπαθία**
μὲ ὄλοσκόρπιστα μυαλά,
καὶ μὲ ὀλόσχιστα κρανία,
σωθικὰ λαχταριστά.

96.- Τὸ **σπαθί** σου ἀντισηκώνεις,
τρία πατήματα πατᾶς,
σὰν τὸν πύργο μεγαλώνεις,
κι εἰς τὸ τέταρτο κτυπᾶς.

Μ. Μαλακαση – Τάκη Πλούμας

Τοῦ Καπετὰν πασαῖ φόραε τὴν **πάλα**
Καὶ τὸ χαρμπὶ τοῦ Μπότσαρη, καὶ δυό,
στῆς σέλας τοῦ δεξόζερβα τὴ σπάλα,
πιστόλια ἀπὸ τ' Ἀλῆ τὸ θησαυρό.

Δημῶδες

Του Λεωνίδα το **σπαθί**
Κολοκοτρώνης το φορεῖ

Διονύσης Σαββόπουλος - Αμνηστία `64 - 1975

Σπαθίζει τις πίκρες
ἥλιος λαμπρός
στους δρόμους γιορτῆ
τραγούδι ανεμίζει
πλήθος λαός
κι ἓνα πουλάκι λαλεῖ:

διασπαθίζω

Μανώλης Αναγνωστάκης, Χάρης 1944

Αν μες στις φωνές που τα βράδια τρυπάνε ανελέητα τα τείχη,
ξεχώρισες μια, είν' η δική του, π' ανάβει μικρές πυρκαγιές,
χιλιάδες μικρές πυρκαγιές που πυρπολούν την αντίταση νιότη μας.
Είν' η δική του φωνή που βουίζει στο πλήθος τριγύρω σαν ήλιος
π' αγκαλιάζει τον κόσμο σαν ήλιος και **σπαθίζει** τις πίκρες σαν ήλιος
που μας δείχνει σαν ήλιος λαμπρός τις χρυσές πολιτείες
που ξανοίγονται μπρος μας λουσμένες στην Αλήθεια και στο αίθριο το φως.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΠΩΣ ΦΕΡΕΤΑΙ ΤΟ ΣΠΑΘΙ

Το σπαθί ή ξίφος, όταν δεν χρησιμοποιείται, φέρεται μέσα σε ειδική θήκη που λέγεται και **ΚΟΛΕΟΣ**.

Η θήκη αυτή αναρτάται στο αριστερό μέρος της ζώνης ώστε να μπορεί να το βγάλει ο ξιφοφόρος με το δεξιό του χέρι. Εικόνα 1

Ο κολεός έδωσε και το όνομα

στον γυναικείο κόλπο, το αιδοίο λόγω της λειτουργίας του (υποδοχή του πέους-ξίφους) και σε μια πάθηση που λέγεται κολεόσπασμος [1]

Στο ψάρι κολιός λόγω του σχήματος και χρώματος. Πβλ παρ. «κάθε πράγμα στον καιρό του κι ο κολιός τον Αύγουστο»

Στα κολεόπτερα βλ. εικ. 2 , τη μεγαλύτερη τάξη της ομοταξίας των εντομών (αγγλ. Beatles) που το Το πρώτο -εμπρόσθιο- ζευγάρι των φτερών (έλυτρα) είναι σκληρό και χρησιμεύει για να σκεπάζει και να προστατεύει το άλλο ζευγάρι των φτερών όπως ο κολεός το ξίφος.

Στα λατινικά ο κολεός λέγεται **vagina** και σημαίνει, όπως και στα ελληνικά, και την θήκη του σπαθιού και τον κόλπο της γυναικός.

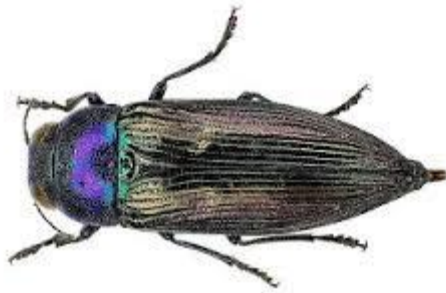
1 Στολή Στρατού ξηράς υπ. Αρ. 2, τελετών μετά ξίφους και παρασήμων.

ΣΣ: ο Όρος παράσημο είναι γενική περιγραφή μιας ηθικής αμοιβής. Η υπ. Αρ.2 στολή ορίζει να φέρονται τα διάσημα (το διάσημο αποτελείται από μία ταινία υφασμάτινη και ένα μεταλλικό σώμα διαφόρων σχημάτων ανάλογα με τον τύπο της ηθικής αμοιβής.) ενώ πχ. Η υπ αρ. 8 (περιπάτου) επιτάσσει να φέρονται οι διέβαλες. Πάνω στην διαβολή τοποθετούνται διασταυρούμενα ξίφη, αν το παράσημο απενεμήθη σε πολεμική περίοδο.

Ο λαός ειρωνεύεται τη βλακεία ή αδεξιότητα κάποιου απονέμοντας του το «παράσημον της χιαστί ανεωγμένης παλάμης, μετά ξιφών»

2 κολεόπτερο

ΕΞΚΑΛΙΜΠΟΥΡ

Όταν πέθανε ο βασιλιάς Ούδερ Πεντραγκόν, ξέσπασε εμφύλιος πόλεμος για την κατάκτηση του Αγγλικού θρόνου. Αποφασίστηκε τότε να οργανωθούν αγώνες μεταξύ των ευγενών και ο νικητής να ανακηρυχθεί βασιλιάς. Όταν όμως, οι ευγενείς, συγκεντρώθηκαν στον αυλόγυρο της Μητρόπολης, είδανε μια μεγάλη πέτρα, που στη μέση της ήταν σφηνωμένο ένα αμόνι και στο αμόνι μπηγμένο ένα σπαθί. Στην πέτρα ήταν σκαλισμένη μια επιγραφή, που έλεγε ότι όποιος τραβήξει το σπαθί, αυτός είναι δικαιωματικό ο βασιλιάς της Αγγλίας. Οι ευγενείς με τη σειρά τους δοκίμασαν να τραβήξουν το σπαθί, μα όλοι απέτυχαν. Περνώντας τυχαία από κει ο Αρθουρος τράβηξε το σπαθί με ευκολία και τότε όλοι αναγνώρισαν ποιός ήταν στην πραγματικότητα ο άγνωστος νέος.

ΣΠΑΘΪ ΤΟΥ ΘΗΣΕΑ

Στο τέλος της εφηβείας του, ο Θησέας έμαθε από τη μητέρα του, Αίθρα, την καταγωγή του και μπόρεσε να σηκώσει τον βράχο και να βρει τα πράγματα που είχε κρύψει ο πατέρας του Αιγέας. Αμέσως ξεκίνησε να πάει στην Αθήνα για να γνωρίσει τον πατέρα του, αλλά όχι με πλοίο αλλά από την ξηρά, την οποία λυμαίνονταν διάφοροι ληστές, προκειμένου να μιμηθεί κατά κάποιον τρόπο τους άθλους του Ηρακλή, τον οποίο είχε ως πρότυπο, αλλά και να εκκαθαρίσει τον δρόμο ως την Αθήνα από τους εγκληματίες. Χωρίς να αποκαλύψει ποιος είναι, ο Θησέας εμφανίστηκε στον πατέρα του ως ξένος. Αλλά την ώρα του δείπνου ο Θησέας τράβηξε το σπαθί του για να κόψει το κρέας, οπότε ο πατέρας του αναγνώρισε το όπλο που είχε κρύψει στην Τροιζήνα.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΑΘΙ

«Ω λυγερόν και κοπτερόν σπαθί μου» έλεγε ένα παλιό Εθνικιστικό τραγούδι.

Εδώ οι ελλαδέμποροι (τρισβάβαρα τα Ελληνικά των οι άθλιοι) μπερδεύουν το μεσαιωνικό λυγερό (ευλύγιστος) με το ομηρικό λυγρός (ολέθριος).

Ένα σωστό σπαθί είναι ολέθριο και όχι ευλύγιστο.

λυγρός,

-ά, -όν, I. 1. πληγωμένος, ολέθριος, πένθιμος, σε Όμηρ., Τραγ.· τὰ λυγρά, δυστυχία, αθλιότητα, όλεθρος, καταστροφή, σε Όμηρ., Ησίοδ. 2. ολέθριος, με Ενεργ. σημασία, φάρμακα λυγρά, σε Ομήρ. Οδ.· γαστήρ λυγρή, η κοιλιά ως αιτία του ολέθρου, στο ίδ. 3. εἴματα λυγρά, άθλια ενδύματα, στο ίδ. II. λέγεται για πρόσωπο, ολέθριος, επιβλαβής, στο ίδ.· ελεεινός, δηλ. αδύναμος, δειλός, σε Όμηρ., Σοφ. III. επίρρ., λυγρῶς, αθλίως, ελεεινά, σε Ομήρ. Iλ.

λυγερός, επίθ.· λυγηρός.

διασπαθίζω

Σημαίνει ο ευλύγιστος, κομψός, ωραίος: νέα, ξανθή και λυγερή ήτον αγγελικάτη (Δεφ., Σωσ. 25)· την λυγερήν ... την χήνα (Πουλολ. 130)· (πιθ. ειρων.): αυτός ο λυγηρός ο 'τσαλοπεριπάτης (Προδρ. IV 551 (έκδ. -γι-)).

Το θηλ. ως ουσ. = νέα γυναίκα, κοπέλα (συν.) ευλύγιστη, ωραία:

(Διγ. Esc. 181)· εκεί 'δα νέους και λυγερές (Απόκοπ. 467· Πανώρ. Έ 412)· (σε προσφών.):

ωσάν να σπέρνεις, λυγερή, βασιλικά στην γάστραν (Ερωτοπ. 157). (Σπα- νιότ.) το αρσ. ως ουσ. = προκ. για νεαρό άνδρα (σε προσφών.):

Καλημέρα, λυγηρέ! πώς είστε; καλά 'στε; (Mevlānā 35α).

Ετυμολογία: από <ουσ. λυγος + κατάλ. -ερός. Ο τ. στο Du Cange App. (λιγη-). Η λ. και σήμ.]

Το θηλυκό λυγερή (Κυπρ. λυερή) απαντά πολύ συχνά στην δημώδη γραμματεία : πχ.

«Η λυερή και ο Χάρος» , «Η λυερή τζαι το περτίτζιν» , το μυθιστόρημα «[Η λυγε- ρή](#)» του Ανδρέα Καρκαβίτσα και άλλα.

λύγος

λύγος[ϋ], ή, vitex agnus castus, δέντρο όμοιο με ιτιά, «λυγαριά»· στον πληθ., τα κλωνάρια της, Λατ. vitina, σε Όμηρ., Ευρ.

Το σπαθί δεν είναι ευλύγιστο. Ένα ευλύγιστο σπαθί είναι άχρηστο. Το σπαθί σκορπίζει τον όλεθρο , είναι ολέθριο.

Ίσως ευλύγιστο να είναι μόνον το ξίφος της ξιφασκίας (φλερέ < Γαλλ.) . Δεν χρη- σιμοποιείται όμως από ενόπλους μαχητές, και δεν είναι κοφτερό.

ΤΟ ΛΙΧΝΙΣΜΑ

Το λίχνισμα είναι μια από τις απαραίτητες διεργασίες για την επεξεργασία του σιταριού. Γίνεται μετά από το αλώνισμα.

Το αλώνισμα γίνεται με το βολόνι ή βολόσυρο που σερνει κάποιο αλογο. Ο αλωνιστής με το βάρος του πιεζει και οι στουρναροπετρες του βολονιου κοβουν τα απλωμενα σταχια. Από εδώ το ρήμα **βολοσερνω**² που σημαίνει αναλογη συμπεριφορα σαν το βολονι για ανθρωπο ζωο ή πτωμα. Πβλ, νέο ελληνική μαντινάδα της Κρητης : **θα βάλω κοτσαδόρο να βολοσέρνω το κριγιό που θα σου κάνω δώρο.**

Σκοπος του λιχνισματος να ξεχωρισει το σιταρι από τα αγανα και τα αχυρα και τα ζιζάνιο των σιτηρών.

ΦΡ **ξεχωρίζω την ηρα από το σιτάρι / ξεχώρισε η ηρα από το σιτάρι**, ξεκαθαρίζω τα θετικά από τα αρνητικά στοιχεία, τα καλά από τα κακά, τα χρήσιμα από τα άχρηστα.

<https://youtu.be/fM00n7TEjtI>

---

² Το παρόμοιο βολοδέρνω (ταλαιπωρούμαι περιφερόμενος), ο Τριανταφυλλίδης το ετυμολογεί από σλάβικο βολ: βόδι και γδέρνω.

Pasted from <<https://www.youtube.com/watch?v=fM00n7TEjtI>>

Περιγραφή

Όταν ο αέρας ήταν ευνοϊκός γυναίκες με τα ξυλόφτυαρά τους (τα **θρυνάκια₁**), πετούσαν ψηλά τα αλεσμένα άχυρα και, με τον αέρα που φυσούσε, γινόταν ο διαχωρισμός... τα άχυρα πηγαίνανε στο πλάι του αλωνιού, ενώ ο καρπός (ήταν κριθάρι) έπεφτε, λόγω του βάρους του, στη μέση του αλωνιού. Το άχυρο διασκορπίζεται από τον αέρα, **εξανεμίζεται**.

Πβλ. **Ανεμομαζώματα, διαβολοσκορπίσματα.**

Μετά έπαιρναν το **βολίστη₂**, ένα κόσκινο με μεγάλες στρογγυλές τρύπες και κοσκίνιζαν τα υπολείμματα από το λίκνισμα. Έτσι έμενε ο καθαρός καρπός για να ακολουθήσει η μοναδική στιγμή των ευχαριστιών....οι λικνιστές έκαναν το σήμα του σταυρού επάνω στο σωρό του καρπού, έπαιρναν στα χέρια τους λίγο καρπό και, κάνοντας το σταυρό τους, τον φιλούσαν και ευχαριστούσαν το Θεό που έδωσε και φέτος τον καρπό για να φτιάξουν το ψωμί.

Η εικόνα του ανθρωπου που λικνίζει θυμίζει γυναίκα που στρώνει το σεντόνι πάνω στο κρεβάτι ([λικμός](#))

Ετυμολογικά

Λικνίζω

Από το αρχαίο ελληνικό ρήμα **λικμάω**, μέλ. -ήσω, αόρ. έλικμησα (**λικμός**)· χωρίζω τα σιτηρά από τα άχυρα, λικνίζω, σε Ομήρ. Ιλ., Ξεν.· μεταφ., **διασκορπίζω** σαν άχυρο, σε Κ.Δ.

παράγωγα :

λικμητήρ, -ήρος, ό, αυτός που λικνίζει το σιτάρι, λικνιστής, σε Ομήρ. Ιλ. ,

λικμητός, ό, λίκνισμα, σε Ανθ.

λικμός, -οῦ, ό, = λίκνον.

διασπαθίζω

Η ρίζα λικ- δίνει και επιρρημα **λικριφίς** δηλαδή πλαγίως (ίσως συγγενες προς το επιθετο λεχριος (πλάγιος, εγκάρσιος, λοξός, Λατ. obliquus, σε Σοφ., Ευρ.· μεταφ., πάντα γὰρ λέχρια τὰν χεροῖν, ὅλα τα χειρωνακτικά έργα είναι «ανάποδα», «στραβά», σε Σοφοκλή.)

Το ομόηχο λυχνος είναι ασχετο.

Θρυνάκι

Δεν υπάρχει στα λεξικά, προφανώς παραφθορά του αρχαίου **πτύον**, το (από το αρχαίο ελληνικό ρήμα **πτύω**), φτυάρι που χρησιμεύει για λίχνισμα, Λατ. **vannus**, με το οποίο το σιτάρι μετά το θέρισμα πεταγόταν αντίθετα προς τον άνεμο και καθάριζε από τα άχυρα, σε Ομήρου Ιλιάδα. (σε ποιητ. γεν. **πτυόφιν**), σε Θεόκριτο.²⁶⁵

Πτύον , φτύον (πβλ. Πτύω, φτύνω)> υποκοριστικό φτυάκιον με ευφωνικό «ν» : φρυνακι > θρυνακι. (παρετυμολογία από το θρήνος).

Vannus

Λατινική λέξη που σημαίνει το γεωργικό εργαλείο με το οποίο λιχνίζουν.

Το περιγράφει ο Lucius Junius Moderatus, Columella στο 2ο τόμο του Res Rustica (2.20.4)

Συνώνυμο frumentum. Ενωσιολογικά συγγενές με το ζεμπίλι, σίκλο, την σπυρίδα.

Απαντά ως επώνυμο [Βανός](#) που τηρεί όμως την ορθογραφία με ένα «ν» και ίσως να είναι και σύντμηση του «αλ βανός».

Le vanneur de Jean-François Millet (1846-1847)

VANNUS

Βολιστής

Μάλλον πρόκειται για αντιδάνειο από το λατινικό και ιταλικό volare πετάω στον αέρα που προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα βάλλω. Volano: τιμόνι, βολάν. Ίσως και από παραφθορά του vannus βανιστής βαλιστής και βολιστής με επίδραση από το συγγενές βωλώνι.

Βλ. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ επώνυμο Βολανάκης.

Το βολόνι ονομάστηκε έτσι από το βολοκόπο κν σβάρνα. Ότι κάνει ο βολοκόπος στο οργωμένο χωράφι κάνει το βολόνι στο αλώνι.

(έκφρ.) παίρνω σβάρνα: α. παρασύρω κάτι στο διάβα μου και το ρίχνω κάτω-σβαρνίζω. β. αναζητώ κτ. ή κπ. επίμονα πηγαίνοντας παντού χωρίς διάκριση, πηγαίνω με τη σειρά σε διάφορα μέρη, το ένα μετά το άλλο: Πήρε σβάρνα τα μπαρ για να τον θρει. Κάθε μέρα παίρνει σβάρνα τα μαγαζιά / τις ταβέρνες.

Από το μsn. σβάρνα < σλαβικό barga με ανάπτυξη προτακτικού σίγμα από συμφορά με το άρθρο στη γενική ενικού και αιτιατική πληθυντικού και ανασυλλαβισμό. Της Βάρνας> της σβάρνας> τη σβάρνα> η σβάρνα.

Το γεωργικό μουσείο του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών παρουσιάζει το βολόνι ως Σβάρνα για αλώνισμα (δουκάνη ή βουκάνη από το αρχαίο ουσιαστικό τυκάνη στο κυπριακό ιδίωμα.)

ΕΙΚΟΝΕΣ

1 θρννάκια

διασπαθίζω

2 βολιστής

3 βολόνι ή σβάρνα για αλώνισμα

Στουρνάροπετρες (πυριτόλιθοι) πελεκημένες και σφηνωμένες στην κάτω επιφάνεια του βολονιού.

ΣΥΓΓΕΝΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

Τα πιο πολλά που έχουν σχέση με την σπατάλη προέρχονται από γεωργικές εργασίες.

σπείρω

ρίχνω σπόρους στη γη. Μεταφορικώς: διαδίδω. Πχ *διεσπείρε ψευδείς ειδήσεις*. Δίνω ανεξέλεγκτα . ΝΕ σπέρνω < σπείρω > διασπορά πχ. οι Έλληνες της διασποράς, οι Έλληνες του εξωτερικού.

σκορπώ

Σημασία

απλώνω με τρόπο άτακτο, προς διάφορες κατευθύνσεις και σε μεγάλη έκταση, στοιχεία που αποτελούσαν ένα σύνολο, ένα σωρό. Όταν πρόκειται για χρήματα σημαίνει ξοδεύω, δαπανώ ή καταναλώνω χωρίς μέτρο, αλόγιστα και άσκοπα· σπαταλώ.

Ετυμολογία:

Από το αρχαίο ελληνικό ρήμα **σκορπίζω** που απαντάται στον Στράβωνα και στην Καινή Διαθήκη.

Φράσεις:

Μη **σκορπάς** τα χρήματά σου!

σκορπισε την πατρική περιουσία στον αέρα ή στους πέντε ανέμους ή στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα.

Παραγωγή

ο σπάταλος λέγεται και **σκορποχέρης**.

σπαθάω

και ΝΕ σπαθίζω

Η σπατάλη μόνο μεταφορικώς από το σπαθάω που ίσως να σημαίνει και σκορπώ με την σπάθη με την σημασία του πλατιού φτυαριού (θρυνάκι), Η πολεμική σπάθη-ξίφος κινείται περιστροφικά ή πάλλεται (πάλα) διασκορπίζοντας τους εχθρούς. Η εικόνα είναι παρόμοια.

Φράσεις: ***λίαν σπαθᾶν***, κατασπαταλώ, καταξοδεύω, είμαι άσωτος, φράση αργκό που δηλώνει τη σπατάλη χρημάτων, σε Αριστοφάνη. ***σπαθᾶω τὰ χρήματα***, σε Πλούταρχο. Παθ., ***έσπαθᾶτο ταῦτα***, αυτά ήταν τα ωφελήματα που κατασπαταλήθηκαν, σε Δημοσθένη.

αλωνίζω

- διαχωρίζω στο αλώνι τον καρπό των δημητριακών από τα περιβλήματά τους και το άχυρο με ειδικό εργαλείο ή μηχανήμα
- (μεταφορικά) περιπλανιέμαι από άκρη σε άκρη
- (μεταφορικά) συμπεριφέρομαι με αυθάδεια κι ανεξέλεγκτα
- (λαϊκότροπο) **σκορπώ, σπαταλώ**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1200

Τίτλος: Swords & Sabres
Συγγραφέας: H. WITHERS
Εκδότης: HERMES HOUSE
Έτος:2010

1201

Κωδ:1201
Συγγραφέας: TOBIAS CARWELL
Τίτλος: KNIVES, DAGGERS & BAYONETS
Εκδότης:HERMES HOUSE
Έτος:2010
Θέση:43

2232

Κωδ:2232
Συγγραφέας: CLAUDINE GLOT -PHILIPPE MUNCH
Τίτλος: ΣΤΑ ΙΝΧΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΑΡΘΟΥΡΟΥ
Εκδότης:ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ
Έτος:2001

2025

Τίτλος: ΤΑ ΤΡΟΜΕΡΑ ΑΡΧΑΙΑ ΟΠΛΑ
Συγγραφέας: ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ
Εκδότης:ΙΡΙΔΑ
Έτος:2000

2168

Συγγραφέας: ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
Τίτλος: ΟΜΗΡΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ
Εκδότης:ΕΝΤΟΣ

156

Συγγραφέας: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΞΑΝΘΙΝΑΚΗΣ –
Τίτλος: ΛΕΞΙΚΟ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΚΡΗΤΙΚΟΥ ΓΛΩΣΣΙ-
ΚΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΟΣ
Εκδότης:ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
Έτος:2001